

A BUK KAI PAULO RA APOSTOLO TADAV TITO

---

1 ¹Paulo, a tultul kai God, ma ra apostolo kai Iesu Kristo, da ra nurnur kadiat ba God i ga pilak pa diat, ma ra minatoto ure ra dovotina, nina i da ra lotu tadav God, ²ta ra kini nunur upi ra nilaun ba pa na mutu, nina ba ra dovot na God i ga vaming me ania, ba pa ta tataun boko; ³ma ta ra kilalana iat i ga vaarike kana tinata ta ra varvai, nam di ga nur tar ia tagu da ra vartuluai kai God kada Tena Valaun; ⁴tadav Tito, a natugu tuna ta ra nurnur i tur pire dat parika: A varmari ma ra varmaram ma ra malmal tai God Tama i dat ma ra Luluai Kristo Iesu kada Tena Valaun.

A papalum kai Tito aro Kreta

⁵Iau ga vaki kapi u aro Kreta, upi una vatakodo pa ia ra lavur magit i tur valala boko, ma una tibe ta umana patuana ta ra lavur pia na pal, da iau ga tul tar ia tam; ⁶ari ona tikai ba pa ta magit na vartakun tana, ma tikai ka kana taulai, ma ba ra umana natuna dia nurnur, ma ba pa di takun diat ta ra mangamangana vovolo ba ta ra niol. ⁷Tago i topa ra ngala na patuana upi koko ta magit na vartakun pirana, tago ia ra tena balabalaure ure ra magit kai God; koko na pue ngangar, koko na kankan lolalolo, koko ia ra lup mome vain, koko na varvarkita, ma koko na ngarao upi ra kaina tabarikik; ⁸na onge diat ra umana vaira, na manane ra boina, na minana, na takodo, na gomgom, na tugal valar pa kana lavur mamainga; ⁹ma na vatur vadekdek vake ra dovot na tinata nina i varogop ma ra vartovo, upi na pait valar pa ra vargat ta ra dovot na vartovo, ma na pit diat ra umana tena varpuai.

¹⁰Tago mangoro na tena varvapurpuruan, a umana tena pipir maul vakuku ma ra umana lup malatatur go kari damana tuna diat ra umana pokakikil, ¹¹da tur bat ra ngie i diat; diat, dia varara vapar ta ra umana apik na tarai, ma dia tovo tar ra magit pa i ko, upi kadiat ra kaina tabarikik. ¹²Tikai ta diat iat, kadia propet, i ga biti, “A umana te Kreta a umana tena vavaongo vatikai, a umana kaina king, a umana lup nian ma a umana tabauma.” ¹³Go ra varvai

i dovot. Kari go una pit vakarangap diat, upi diat a dekdek ta ra nurnur, ¹⁴ma upi koko diat a nuk pa ra varvai vakuku kai ra umana Juidaia, ma ra vartuluai kai ra tarai dia lingan kan ra dovotina. ¹⁵I gomgom ra lavur magit par pire diat dia gomgom; ma pire diat dia dur ma pa dia nurnur pa ta magit i gomgom; i dur uka ra nuknuk i diat ma ra varkurai ta ra bala i diat bula. ¹⁶Dia biti ba dia nunure God, ma ta kadia manga mangana dia pue vue, tago dia kaina vurakit, ma dia varongongi, ma pa dia topa ta bo na papalum.

A dovot na vartovo

2 ¹Ma una varvai ta ra lavur magit i topa ra dovot na vartovo: ²dari ba ra umana tadar na tutana diat a kure bat kadia lavur mamainga vakuku, diat a ruru, diat a minana, diat a dovot ta ra nurnur, ta ra varmari, ma ta ra kini vovovon; ³damana bula ra umana tubuan na vavina, upi diat a pait ra mangamangana variru, koko diat a umana tena varurai, ma koko diat a umana lup mome vain, ma diat a vartovo ko ma ra umana bo na mangamangana; ⁴upi diat a vamatotone ra umana vavina pa i vailik boko kadia kilala, upi diat a mari kadia umana tutana, ma diat a mari ra umana natu i diat, ⁵ma diat a minana, diat a gomgom, diat a papalum ta ra kubakuba i diat, diat a varmal, ma diat a torom ta kadia umana tutana iat, upi koko da vul vakakaina ra tinata kai God; ⁶una vargat diat bula ra umana barmana upi na gomgom kadia mangamangana; ⁷ma una tul tar iu mulai ta ra lavur magit parika upi ra valavalar ure ra bo na papalum; koko na rara kaum vartovo, na ruru, ⁸na dovot bula kaum tinata, upi na dekdek ba da kure vakaina; upi nina i tur varbat na vavirvir tana, tago pa ta kaina magit akamana upi da takun dat me. ⁹Boina ba ra umana vilavilau diat a torom ta kadia umana luluai, ma diat a pait ra lavur magit parika dia mainge; ma koko dia tatata varbat; ¹⁰ma koko diat a loalong, diat a ve tar ika ra dovot na bala i diat, upi diat a vamong ra vartovo kai God, kada Tena Valaun, ta ra lavur magit parika. ¹¹Tago ra varmari kai God i tar vana rikai, ma i kapkap ra varvalaun tadav ra tarai par, ¹²ma i vateten dat, upi dat a vue ra mangamangana pa i da ra lotu ma ra kaina mamainga da ra rakarakan a gunagunan, ma upi dat a minana, dat a takodo ma dat a kiki ati ra pia ma ra mangamangana kai ra lotu; ¹³ma ba da ungunng pa ra magit na nurnur nina i ti doan, ma ra vinavana pangai kai ra minamar i ra ngala na God ma kada Tena Valaun Iesu Kristo; ¹⁴nina i ga tul tar mule ure dat, upi na valaun dat kan ra lavur varpam ma na vagongom pa ta vuna tarai upi kana iat, diat ba dia ongor upi ra lavur bo na papalum.

¹⁵Una tatike go ra lavur magit, ma una vargat tana, ma una varpit ma ra dekdek na varkurai. Ma koko ta tikai na piam iu.

A mangamangana kai ra te Kristo

3 ¹Una vanuk tar ia ta ra bala i diat upi diat a vamolo tar diat ta diat dia lua, ma ta diat ra umana tena varkurai, ma diat a torom, ma

diat a ki na vaninara upi ra lavur bo na papalum, ²ma koko diat a tata kakaina ure ta tikai, koko diat a vartoto, diat a varmari vargil, ma diat a vaarike ra madu na bala i diat tadav ra tarai par. ³Tago dat iat bula a umana lunga, amana da ga olole, ma da ga rara, da ga torom tadav ra lavur kaina mamainga ma ra gugu vakuku, ma da ga ki ta ra varpam ma ta ra varngu, da ga milmilikuan, ma da ga milmilikuane vargilliane dat. ⁴Ma ba i tar vana rikai ra varmari ma ra varmaram kai God kada Tena Valaun tadav ra tarai, ⁵i ga valaun dat ta kana varmari, vakir ure ra takodo na papalum da tar pait ia, ta ra niu i ra kalamana kinakava iat mulai ma ra papalum na varvakalamanai kai ra Takodo na Tulungen, ⁶nina i tar manga lingire taun dat, ure Iesu Kristo kada Tena Valaun; ⁷upi, ba di tar vatakodo dat ta kana varmari, dat a kakalai vada ra kini nunur upi ra nilaun tukum. ⁸Go ra tinata i dovot muka, ma iau mainge upi una manga varvai dekdek tana, ba diat, dia nurnur tai God, diat a ongor upi diat a papait ra lavur bo na mangamangana. I tar boina go ra magit ma i topa diat ra tarai; ⁹ma una vana kan ra lavur vartoto ure ra tinata na papaua, ma ra niluluk na vuna tarai, ma ra varpuapuai ma ra varngangar ure ra tinata na varkurai; tago pa dia varvair mamal, a lavur magit vakuku ka. ¹⁰Ona ta tikai i mur ra enana vartovo, ba di ga vaura pit ia, una ole vue nam, ¹¹tago u nunure ba nina i pait ra damana i rara, ma i varpam, ma i tibuna kure vakaina mule.

A mutuaina tinata na varvakapa

¹²Ba iau tulue Artemas piram, ba Tikiko, una ongor upi una vana tadav iau aro Nikopoli; tago iau tar kumkubu ba ina ki vue ra kilala na mudian abara. ¹³Una tulue Sena, ra tena kabinana ta ra varkurai, ma Apolos upi dir a lua, ma koko dir a iba upi ta magit. ¹⁴Ma boina ba kada tarai bula diat a vartovo upi diat a pait ra bo na mangamangana, upi na topa ra niiba ma upi koko diat a da ra davai malan.

¹⁵Diat par ati piragu, dia vatatabe u. Una vatatabe diat dia mari dat ta ra nurnur.

A varmari tadav avat par.